

D'UNA LLAR EVANGELITZADA A UNA LLAR EVANGELITZADORA (I)

Josep GIL I RIBAS

Aquest article té el seu origen en una de les experiències pastorals més interessants que han tingut lloc a la ciutat de Reus i que fou batejada pels rectors de la ciutat amb el nom de *Nova Evangelització*. La finalitat última, però, consisteix a oferir nous materials a la reflexió sobre la família o la llar com a *església domèstica*.

L'estructura de l'article serà aquesta: en primer lloc oferiré una breu descripció de l'acció pastoral duta a terme a la ciutat de Reus; en segon lloc faré referència als documents que he consultat entorn de la temàtica triada; en tercer i quart lloc exposaré el meu punt de vista sobre l'eclesialitat de la família o de la llar.

PRIMERA PART: LA «NOVA EVANGELITZACIÓ»

La «nova evangelització» fou un dels compromisos que les comunitats cristianes varen prendre amb ocasió de la celebració del IV Centenari de l'Aparició de la Mare de Déu de Misericòrdia a la pastoreta Isabel Basora. La ciutat de Reus va celebrar amb tots els honors aquesta efemèride durant un any, del setembre de 1992 a l'octubre de 1993.

El compromís esmentat anava dirigit a plantejar i a portar a terme una acció pastoral extraordinària, quelcom semblant a les cèlebres «missions populars» que, en altres temps, havien aconseguit una gran renovació cristiana del poble. Tanmateix, des del primer moment vàrem entendre que un tipus de «missió» com les d'abans era pràcticament inviable, i ho era per diversos motius, que poden resumir-se en dos: el fet dels «allunyats» i el caràcter extraordinàriament «secularitzat» de la nostra societat.

1. *El punt de partença*

Reus és una ciutat bàsicament «esquerrana» i tradicionalment «anticlerical» (capital d'una comarca, el Baix Camp, que conserva la dita de «gent del camp, gent del llamp»); però és també una de tantes poblacions de Catalunya on els «catòlics» han figurat com un grup amb connotacions sòcio-econòmiques, vinculat a l'«església» (entesa, en aquest cas, com a «gent de missa»), no necessàriament remarcable per la identificació pràctica amb l'evangeli de Jesucrist ni tan sols pel compliment del precepte dominical. D'entre els «catòlics», hi ha hagut sempre els «practicants» i un altre col·lectiu, difícil de definir sociològicament, que podríem anomenar la «gent de comunió diària». Tot això, mirant una mica enrere, i m'agradaria d'afegir que, en general, molts d'aquests catòlics havien après a distingir prou bé entre l'esfera de la religió i l'esfera del negoci, tot i mantenir una certa vivència religiosa a nivell familiar. Reus, en aquest sentit, és una ciutat típicament «lliberal», amb la particularitat d'una presència laica considerable, sobretot pel que fa a una de les manifestacions ciutadanes més rellevants: la de la cultura.

Amb el que acabo de dir no he volgut oferir cap mena d'anàlisi de la realitat amb un mínim d'exigència científica. Ho he fet perquè, avui dia, les coses no són, ni de bon tros, com abans. A Reus, després de la guerra civil, es varen fer forts, com en la majoria de les poblacions similars, un tipus de gent —dels de sempre i d'altres sobrevinguts— que volgueren imprimir a la ciutadania un estil de vida i unes exterioritats, més o menys manllevades, que varen permetre un ressorgiment religiós més fictici que real. És segur que, d'aquest ressorgiment, es derivaren efectes positius; però les coses, en el fons, eren les mateixes de sempre, i no podem oblidar, per exemple, la influència «callada» d'il·lustres professors d'ensenyament secundari que, en règim d'exili forçós, sabien simultanejar una actitud respectuosa envers la nova religiositat imperant amb una constant propagació d'un cert progressisme d'esquerres. El cert és que, després del «silenci» dels famosos quaranta anys, Reus ha anat recuperant les formes de vida truncades ran de la guerra civil i de la postguerra fins al punt de ser, avui dia, probablement, una de les poblacions (petites) on els «allunyats» són més clamorosos i on el «secularisme» ha penetrat amb més eficàcia en el teixit social.

Els «allunyats» i el «secularisme» varen ser, des del primer moment, objecte de l'anàlisi dels grups cristians de la ciutat i alhora el punt de referència necessari a l'hora de programar la desitjada i compromesa acció pastoral missionera. Per «allunyats» entenem bàsicament tres grups de persones: per raó de la pràctica religiosa, els no practicants i els practicants ocasionals; per raó de la situació cultural, els «intel·lectuals» (i similars) i la gran massa dels immigrants de parla castellana (que des de la perifèria de la ciutat, i sense abandonar-la del tot, s'ha anat instal·lant en barriades més o menys residencials); per raó de l'edat, els més joves, una franja que, si fem cas omís dels adolescents i dels post-adolescents, arriba fins als quaranta o quaranta-cinc anys i que comprèn la immensa

majoria dels pares que porten a batejar els seus fills i els duen a les parròquies per tal que hi facin la catequesi de la primera comunió; i comprèn també els qui es casen, molts dels quals –no pas la majoria– ja no ho fan per l'Església.

El «secularisme», l'enteniem com s'acostuma a definir pels entesos: no sols l'intent i el resultat d'una emancipació de la tutela eclesiàstica en molts dels àmbits de la vida social («secularització»), sinó també l'exclusió explícita de qualsevol signe i referència religiosa en aquests mateixos àmbits. Secularisme, doncs, i laïcització, com un fenomen més aviat «postcristià», un fenomen que permet l'exhibició, si més no periòdica, d'aquests mateixos signes religiosos, però sempre com a elements integrants, i respectables, d'un museu. I una conseqüència de tot això, és a dir, de la «secularització de la cultura» vèiem que era aquesta: la privatització, sovint vergonyant, de la mateixa fe dels creients.

Un dels àmbits on la secularització i el secularisme s'ha fet fort és el de la festa, una situació relativament nova si tenim en compte que la «festa», fins fa poc, no podia ser entesa ni viscuda si no era en el context d'una celebració religiosa. Avui dia, fins i tot les mateixes «festes religioses» de caràcter familiar (un bateig, un casament, la primera comunió) i de caràcter més periòdic (Nadal, Setmana Santa, etc.) han perdut molts dels seus continguts originaris i van convertint-se en festes «laiques»: a les escoles, per exemple, a nivell de l'ensenyament que abans en dèiem «pre-escolar», no s'aprèn el Pare-nostre, però s'aprèn a fer «cagar el tíó» per Nadal, a fer «disfresses» per Carnaval i a fer «mones» per Pasqua, i per Corpus, que litúrgicament ha passat al diumenge de després de la data que figura en tots els calendaris, continuen sortint els gegants i l'ajuntament continua repartint les típiques coques.

I si de les «festes» passem a la «festa» cristiana per excel·lència, és a dir, al *diumenge*, la situació és més preocupant. La missa, per exemple, no hi té lloc, el diumenge, ni per als qui es queden a la ciutat ni per als qui van a fora (que cada vegada són més); això sense comptar amb la gent jove, que torna a casa a les set del matí, que dorm fins a migdia i que, a la tarda, ha d'anar al cine, posem per cas.

Però l'àmbit on cal reconèixer que la secularització i el secularisme es manifesten més clarament és el de la llar i la família. D'això en parlarem més endavant; però m'agradaria deixar constància que les anàlisis dutes a terme demostraven no sols l'absència pràcticament generalitzada de signes religiosos a la llar, sinó també i principalment la creixent convicció que l'àmbit de la vida de la parella i de la relació pares-fills s'ha alliberat totalment de la tutela eclesiàstica.

2. Les possibilitats evangelitzadores avui

A les anàlisis suggerides en l'apartat anterior caldria afegir-hi la constatació del «pluralisme» de la nostra societat, un pluralisme que, d'altra banda, es manifesta també molt present a l'interior de les comunitats cristianes, de tal

manera que avui dia, amb la «majoria d'edat» d'uns i altres i amb la diversitat d'opcions lliurement assumides, ja no és possible de pensar en un dirigisme absolut per part dels pastors, dels mossens.

Val a dir que aquestes anàlisis anaven produint en nosaltres efectes molt positius i fins i tot engrescadors. Anàvem descobrint les línies fonamentals d'una acció missionera que, amb el títol de «nova evangelització», pensàvem que havia de tenir com a finalitat l'evangelització de les noves situacions humanes dels homes i dones de la nostra societat; una acció que havia de ser també «nova evangelització» per a nosaltres, creients i practicants, que hem de «conviure» amb aquestes noves situacions.

En efecte, de les anàlisis que anàvem fent deduïem que la nostra és una societat religiosament indiferent i sociològicament postcristiana: el cristianisme, per a la majoria d'homes i dones que conviuen amb nosaltres, és un producte històric, que ha tingut vigència en altres èpoques (i que, per tant, mereix molt de respecte, com ho pot merèixer un valuós objecte de museu), i un punt de referència, cada vegada menys significatiu, per a certes ocasions o moments de la vida; i gairebé res més —qui sap si per a alguns continua essent una certa garantia d'ordre públic o de bons costums!—, i això fins i tot per a molta gent que duu els seus fills a escoles confessionals.

Això és veritat. Però, per contra, vèiem que no és difícil de comprovar que, a nivell de «practicants», ha millorat molt el sentit de pertinença a l'Església. Em refereixo al fenomen creixent de l'esperit comunitari, un aspecte en el qual s'ha avançat molt, tot i que caldria ser més prudent a l'hora de treure'n conseqüències.

De fet, l'Església continua essent de base clerical (vull dir que, en realitat, l'Església són els capellans i, a més, està pensada i parcialment realitzada des de la perspectiva clerical): els laics són simplement «col·laboradors» que participen en algun servei pastoral —per exemple, parroquial— però de cap manera no són la base de la comunitat, i això en els millors dels casos. Els laics, per la seva banda, cerquen en la comunitat un cert soplug, a més, evidentment, del sentit de cohesió grupal i el signe d'identitat; però els és molt difícil de centrar i viure l'experiència cristiana en el dia a dia, els és molt difícil d'entendre que l'Església es construeix des de la quotidianitat. I els de fora —que n'hi ha, i molts, encara que alguns mantinguin una certa pràctica religiosa— miren els de dins com una mena de «fans» dels capellans o com una mena de món dins el món. Nosaltres, els capellans, som considerats els grans manipuladors d'aquesta gent, i aquesta gent són considerats els últims reductes del poder clerical que els vol convertir en la «força del demà» (una gent, tot s'ha de dir, la nostra, que no es caracteritza pas gaire per la seva joventut...).

En aquest punt, voldria afegir alguna cosa més. S'han alçat veus —ja fa temps, d'això— que discuteixen la legitimitat d'aquesta comprensió «comunitària» (i «militant») de l'Església. Jo mateix —com acabo d'insinuar— tinc la impressió que, amb aquest programa comunitari, tancàvem o tanquem les portes a molta gent que, per diverses raons, no es veuen capaces —o, simplement, no

ho veuen necessari— de formular un tipus de compromís més propi de gent «alliberada» que de cristians dedicats, vocacionalment o per força, a un altre tipus de compromís molt més «quotidià».

Aquestes veus van, sens dubte, més enllà. Vénen a dir que, sociològicament parlant, la missió de l'Església és la de tenir sempre a punt tot un seguit de «serveis» (des de la predicació als sagraments), amb el personal especialitzat i amb la infraestructura necessària per tal que «funcionin» eficaçment i, com és obvi, també evangèlicament; per la qual cosa la missió de l'Església hauria de consistir a practicar un «acolliment» que reflectís el rostre amable del Déu que estima. És clar que, des d'aquests pressupòsits, les parròquies, posem per cas, haurien d'esmerçar-se a ser acollidores dels qui s'hi acosten per demanar, per exemple, un sagrament, sense cap ànim de fer-ne «militants» de la institució.

Reconec que aquesta crítica a la comprensió «militant» i «comunitària» de l'Església no és endebades. Més encara, estic disposat a reconèixer que sovint, amb els nostres programes actuals «comunitaris», qui sap si no pretenem, per un camí diferent del d'abans, guanyar adeptes i enfortir la nostra estructura clerical. Són molts els qui, com jo mateix, defensen amb coratge la «vida comunitària». A la nostra parròquia hem dit moltes vegades que volem ser una comunitat corresponsable, acollidora i missionera. Amb tot, no puc evitar la impressió d'un cert neoclericalisme, al qual no seria aliena la consideració d'uns laics i laiques de tal manera vinculats a la institució —suposem la parròquia— que s'esdevenen els «suplents» o la *longa manus* dels pastors i dels seus organismes pastorals.

Aquest és, al meu entendre, un dels desafiaments més greus, eclesiològicament parlant. Perquè tampoc no es tracta de tirar enrere i desfer el camí ja fet en ordre a crear consciència de comunitat cristiana; sense aquest «sentit de pertinença» (que cal visibilitzar d'alguna manera, i no tan sols en la participació sacramental, sinó també a nivell «pastoral», per allò que «qui combrega de la taula, ha de combregar també en el projecte pastoral dels qui han parat la taula»), és molt difícil que hi hagi experiència cristiana!

No es tracta, doncs, de tirar enrere; però cal reconèixer que el «sentit de pertinença» a la comunitat —a la comunitat concreta i al projecte concret d'aquesta comunitat—, tot i ser necessari, comporta també els seus perills. Si, per als laics, podria suposar una mena de refugi psicològic davant la sensació de desert i de desesperança que dona la societat actual, per als clergues podria donar la sensació agradable d'un grup més o menys compacte d'adeptes. I encara caldria fer esment d'un altre perill: la difícil convivència, pastoralment parlant, entre clergues i laics, una convivència sovint alterada pels tics prepotents del clergat i per un esperit de conquesta dels mateixos laics. No puc deixar de dir que els laics (i les laiques), com més madurs esdevenen a l'interior de les comunitats, més tenen la sensació que els «béns eclesials» són béns que els clergues han segregat des de fa molt de temps, i és normal que pretenguin de reconquerir-los. Però és evident que els clergues no se'n desfaran així com així.

Vistes i analitzades les coses des d'aquesta perspectiva, la pregunta que ens fèiem era aquesta: les nostres comunitats cristianes estan suficientment preparades per a dur a terme una acció evangelitzadora que tingués bàsicament en compte els «allunyats» i les «noves situacions» del nostre món secularitzat? Estan o estarien disposades a dur-la a terme?

3. *El repte d'una acció específicament evangelitzadora*

A Reus vàiem clar que calia dur a terme una acció evangelitzadora pròpiament dita. Sabíem que calia, certament, impregnar d'un autèntic esperit i estil evangelitzador tota l'activitat pastoral de les nostres parròquies, en el sentit de realitzar una activitat pastoral atenta a les persones, acollidora i, en definitiva, reveladora del rostre amable i benvolent del nostre Déu. Però volíem fer quelcom més. A Reus cercàvem un model d'evangelització directa, lluny de qualsevol forma de pressió sobre les persones, una acció evangelitzadora, d'altra banda, que tingués com a subjecte la comunitat cristiana sencera.

Sabíem, o intuïem, què volia dir, en aquest cas, «evangelitzar». En primer lloc, sabíem que calia convertir o ajudar a convertir les nostres comunitats a l'evangeli de nostre Senyor Jesucrist, la qual cosa significava, pel cap baix, no sols obrir-se sincerament –«fer lloc», dèiem, o «deixar la casa a punt»– als «allunyats», sinó anar a trobar-los on són, on viuen, etc.

Potser cal que expliqui millor tot això. A Reus, quan pensàvem en una acció evangelitzadora pròpiament dita, ens referíem a l'anunci de l'amor de Déu als homes en Jesucrist; i, en aquest sentit, estàvem d'acord que l'evangelització mai no podrà ser substituïda per altres accions pastorals, per molt impregnades d'esperit evangèlic que fossin, com ara l'acció litúrgica o l'acció catequètica; i vàiem també que l'evangelització, formulada kerigmàticament, suposa en els seus destinataris la consciència d'unes mancances i d'uns dèficits humans d'afecte, de comprensió, de sentit de la vida, etc. socialment reconegudes, unes mancances de què difícilment poden ser conscients les persones molt joves o molt grans.

Però pensàvem també que aquest tipus d'acció evangelitzadora necessitava dues coses més: que els qui la duguessin a terme creguessin, de veritat, en la força de l'evangeli, capaç d'arrelar-se en qualsevol situació humana, per irregular que sigui, i que entenguessin que l'Església, l'Església del futur, és cridada a néixer i a desenvolupar-se des de dins de les situacions humanes. Ens semblava que calia dur a terme una acció evangelitzadora pròpiament dita, que recolzés principalment en els laics i laiques de les nostres comunitats. Anàvem repassant el model kerigmàtic del Nou Testament, que revesteix molt aviat la forma d'unes «històries» a l'interior de les quals l'«evangeli» emergeix o brolla d'unes experiències personals vinculades a l'esdevenir històric; de fet –ens adonàvem–, l'evangeli de nostre Senyor Jesucrist no és l'evangeli que Jesús

«predica», sinó l'evangeli que Jesús «és», i ho és en relació amb unes situacions humanes, personals i col·lectives, que deriven d'unes situacions històriques.

Això, d'una banda. D'una altra, és evident que la mediació de la història exigeix un tipus d'evangelització encarnada en unes comunitats concretes que interpel·lin els qui són fora amb la invitació més o menys explícita d'«entrar-hi», a la comunitat. I aquesta evidència exigia no sols l'evangelització de les mateixes comunitats cristianes sinó també una revisió a fons de la mateixa eclesiologia, que ens permetés d'accedir a una comprensió de l'Església com a «comunió», una Església de base laical i que emergeix de la quotidianitat de la vida de les persones.

I és en aquest punt on ens costava més d'avançar. A Reus ens plantejàvem certament una «nova» evangelització, és a dir, l'evangelització d'unes persones i d'unes situacions humanes encara no o no prou bé o simplement no evangelitzades; però temíem que aquesta «nova» evangelització fos vista com una mena de «reconquesta». No és que neguéssim la legitimitat de voler «recuperar» espais socials perduts, evidentment per una altra via que no és la de la prepotència política o social, i és evident que és del tot legítim voler «recuperar» tant i tants «allunyats» que, en el fons, continuen essent creients, o així ho sembla. Però ens feia por que un accent significatiu en aquesta legitimitat fos contraproduent; i el cert és que, de tota aquesta reflexió, derivava l'exclusió d'una acció evangelitzadora «institucionalitzada» amb tot l'aparell de propaganda que suposava, i la convicció que la «nova» evangelització, precisament perquè poguéssim mantenir el qualificatiu de «nova», havia de centrar-se en el testimoni dels creients i en l'«atractiu» d'unes comunitats capaces d'oferir a tot-hom espais oberts i propicis a l'amor fratern.

Però temíem aleshores que, per aquest camí, tampoc no arribaríem eficaçment als «allunyats» i al nostre món «secularitzat». Calia, doncs, organitzar una acció evangelitzadora duta a terme per «obriers especialitzats», persones, vull dir, que realitzessin d'una manera directa l'anunci kerigmàtic de l'evangeli a totes les persones que, per les raons que siguin, «viuen lluny» de l'evangeli de Jesucrist, persones que, perquè hi viuen al marge, tenen tot el dret a rebre *novament* (que inclou, en certs casos, la circumstància de «per primera vegada») l'evangeli.

En aquest context, doncs, les comunitats cristianes de Reus decidírem centrar l'acció evangelitzadora en les llars. És el que explicaré a continuació.

4. *Les «assemblees familiars cristianes»*

Advertia fa un moment de la importància de l'eclesiologia diguem-ne «subjacent» a l'hora de concebre i projectar la «nova» evangelització, la importància, vull dir, del model subjacent en les relacions, per exemple, entre Església i Món. Tots sabem que l'Església neix, creix i es propaga allí on l'evangeli de

Jesús és viscut, compartit i celebrat; i tots sabem que, perquè sigui així, cal, per exemple, el *ministeri ordenat* i, per tant, les «vocacions» a aquest ministeri, però és normal que costi d'evitar la impressió que, quan s'accentua tant i tant la pastoral vocacional, el que es vol és refer una Església ben segura –i ben «fidel»–, amb uns «quadres» ben disciplinats i ben zelosos de l'estructura sacral de la mateixa Església.

L'Església és sempre la mateixa, no cal dir-ho. Però no és difícil d'adonar-se que una Església de base clerical mai no podrà ser la força que dinamitzi una acció evangelitzadora, suficientment sensible als signes i a les «llavors» del Regne sembrades (i latents) en el «món» (i penso, en concret, en l'esplèndida floració del voluntariat «laic»). És molt difícil que una Església de base clerical no prioritzi els interessos de la «institució» per damunt de les persones.

I si la qüestió de la pastoral vocacional desvetlla tot un seguit d'interrogants, no hi ha dubte que molts més en desvetlla l'anomenada «pastoral familiar». Personalment, haig de confessar que no m'he pogut alliberar de la impressió que qui sap si no ens trobem davant un enfocament pastoral preocupat, no sé si excessivament, pel futur del cristianisme (o de l'Església), un futur que l'enfortiment o la recuperació de les estructures «cristianes» de la família permetria d'assegurar.

Dic tot això perquè, a Reus, quan vàrem decidir centrar l'activitat de la «nova evangelització» en les famílies, ho fèiem des del profund respecte que ens mereixia i ens mereix la institució familiar i els canvis no menys profunds que la institució ha experimentat en els nostres dies.

D'aquest aspecte de la qüestió (és a dir, de l'anàlisi i de la valoració de la situació actual de la institució familiar) en parlaré més endavant. Val a dir, però, que ben aviat vàrem tenir l'oportunitat de poder contactar amb un grup de «missioners» claretians, un contacte que va ser decisiu a l'hora de dur a terme el programa de la nostra «nova evangelització», fins al punt d'encomanar-los (juntament amb un grup de «missioners» paüls) la direcció de la nostra «missió».

El projecte anava quallant de la següent manera: es tractava d'arribar al màxim nombre de famílies possible per tal d'anunciar-los que Déu estima els homes, que Déu estima sobretot els homes i dones que fan un camí junts, que s'estableixen com a llar, que tenen cura d'uns fills i que mantenen obertes les portes de l'acolliment a altres persones per raons de parentiu, de veïnatge, d'amistat o simplement amb criteris humanitaris.

D'una pastoral centrada en les famílies o les llars, alguns en teníem una certa experiència. Per exemple, alguns havíem posat en marxa un programa de «catequesi familiar», amb resultats desiguals, clarament esperançador, amb l'intent de convertir la llar en un focus d'evangelització. Ara, el que vàiem més clar és que calia «evangelitzar» les llars. I el procediment que vàrem triar va ser el de les «assemblees familiars cristianes».

A l'octubre de 1995 vàrem posar en marxa la campanya. Després de diferents encontres i trobades amb tota la gent disponible de les nostres comunitats

–i, des del primer moment, vàrem preferir de fer-ho per parròquies–, vàrem iniciar una acció pastoral que tenia com a objectiu arribar al màxim nombre possible de famílies de les nostres feligresies, mitjançant un text clar i precís, que dibuixava l'esquema de l'acció evangelitzadora que havíem projectat per a la Quaresma de 1996. En el text s'explicava la finalitat de l'esmentada acció evangelitzadora i es demanaven tres coses: que volguessin agrupar-se en «assemblees familiars» (amb persones i llars del veïnatge) durant quinze dies, que miressin d'oferir la pròpia casa per a fer dites assemblees i que es brindessin a fer d'animadors d'aquestes.

Per a arribar a les llars de la feligresia, alguns comptàvem amb un instrument molt útil: els «enllaços» parroquials. Amb ells i amb altres persones de la feligresia, poguérem arribar a visitar més del cinquanta per cent de les respectives demarcacions parroquials. Mentrestant, l'acció dels «missioners» es multiplicava a tots els nivells i anàvem perfilant el programa de les dues setmanes de la «nova evangelització»: durant la primera, hi hauria les «assemblees familiars» (de dilluns a divendres, i amb uns temaris molt ben estructurats) i durant la segona es farien els «pregons», a les respectives esglésies parroquials, que completarien el missatge de la «missió» (l'evangeli, com a bona notícia, l'Església com a «criatura» evangèlica, la parròquia com a comunitat de comunitats, amb la família o la llar com a església domèstica). Aquests actes anirien acompanyats de diverses celebracions, que havien de donar forma definitiva a la «missió».

Resultats? Doncs, a Reus, varen funcionar més de dues-centes cinquanta «assemblees familiars» (amb una mitjana de dotze persones cadascuna), i l'assistència als diferents actes va ser força reeixida. I val a dir que més de la meitat d'aquestes assemblees han anat perseverant fins a arribar a la Setmana de la Renovació, que ha tingut lloc aquest darrer mes de març de 1997. Després de tot un any d'experiències, hem pogut constatar els encerts, evidents, i els camins a seguir en el futur; però també ens hem adonat de les mancances: que, d'«allunyats», hem conseguit atraure molts pocs; que la immensa majoria de la gent de les assemblees és gent molt gran i bàsicament dones. Hauríem volgut ampliar el nombre de les assemblees durant la darrera Setmana de la Renovació, però no ho hem aconseguit. Esperem de fer-ho en un pròxim futur.

SEGONA PART: REFERÈNCIES DOCTRINALS

Passant a la part doctrinal, el primer que haig de dir és la coincidència de les anàlisis i del nostre projecte evangelitzador amb l'ensenyament del Concili Provincial Tarraconense. De fet, segons confessen els nostres senyors bisbes en el Prefaci de l'edició de les resolucions conciliars, «la finalitat del Concili ha estat aquesta: *Com evangelitzar, avui, la nostra societat*», d'acord amb la missió de la mateixa Església.

De la doctrina conciliar, en parlarem ara mateix. Pel que fa a l'evangelització, el Concili, tot i reconèixer que hi ha diverses concepcions i models, afirma que aquesta haurà de consistir, en qualsevol cas, a «portar el nom de Crist a aquells qui el desconeixen», «anunciar Crist a aquells qui el desconeixen», evangelització que cal fer a partir de l'encontre amb «els homes i dones amb els quals la vida ens fa trobadissos» (n. 1)¹.

A les resolucions del nostre Concili vàrem tenir-hi accés, a Reus, un cop acabada la «nova evangelització». En aquest article, tenen el valor de punts de referència. Passa el mateix amb la documentació que exposaré tot seguit.

1. Documents significatius

Pel que fa al tema de l'*evangelització*, el Catecisme de l'Església Catòlica cita l'encíclica *Evangelii nuntiandi*, de Pau VI, en tractar de la religiositat popular (n. 1676), quan explica com cal entendre la «universalitat» de l'Església (n. 835) i quan fa referència a les altres religions (n. 835) i a les diverses tradicions litúrgiques (n. 1201); cita el mateix document quan parla del laics (n. 910), un tema aquest, el de l'evangelització a càrrec dels laics, que és tractat abundantment en els nn. 897-913. De Joan Pau II, el Catecisme cita les encíclics *Catechesi tradendae*, a l'hora d'explicar la missió pastoral de l'Església (n. 6), i *Redemptoris Missio*, quan parla de la «missió» de l'Església (nn. 850-856), un tema, aquest de la missió evangelitzadora, que el Catecisme tracta

1. En un altre lloc (*Una joiosa experiència eclesial. Assaig d'una anàlisi teològica del Concili Provincial Tarraconense*. Institut Superior de Ciències Religioses Sant Fructuós. Arquebisbat de Tarragona. Lliçó inaugural. Curs 1996/1997) he fet l'esforç d'analitzar la teologia que destil·la el Concili, i és en el camp de l'evangelització on es pot descobrir i analitzar millor aquesta teologia, perquè «evangelitzar», com diu la resolució n. 1, no és res més que anunciar el missatge de «la Bona Nova de l'amor de Déu manifestat al món per mitjà del Crist en l'Esperit». Per això escrivia que calia celebrar amb goig que l'assemblea conciliar hagi viscut com un signe important dels temps la convicció que «no hi pot haver veritable evangelització sense el testimoni que té com a condició la unitat dels cristians, com a ànima l'amor de Jesucrist i com a cos l'atenció i la donació solidària als necessitats, als pobres i als marginats». Confesso que em sento còmode respecte a la imatge de Déu que hi ha rere l'afirmació que diu que «és des de l'experiència personal i comunitària de la salvació de Déu, que comunica pau, serenor i goig profunds, en confluència amb el dolor i el pes del viure humà, que podem esdevenir encomanadors de la bona notícia als homes i dones amb els quals la vida ens fa trobadissos. Per això cal descobrir, contemplar, estimar, agrair i celebrar la presència i l'obra de Déu en cada persona, que es dona abans que nosaltres hi arribem», i que afegeix: «l'evangelització brolla allà on s'estableix l'encontre entre persones, amb una relació positiva i amb una comunicació interpersonal» (n. 1d). Des d'aquesta perspectiva cal entendre l'aposta per la comunitat de fe viva: «El Concili urgeix, per tant, la revitalització, la vertebració i l'articulació de totes les comunitats cristianes, les quals tenen com a centre la persona de Jesucrist, per tal que siguin evangelitzadores i evangelitzades: acollidores, fidels a la missió d'ajudar gent molt diversa a refer la seva experiència de Déu, humils, frateres i obertes a les altres comunitats» (n. 1e).

quan parla dels sacraments de la fe (n. 1122. 1533 i 1565) i del testimoni missioner (n. 2044; cf. 2419).

L'ensenyament del Catecisme sobre la família, el veurem en el moment oportú; també sobre aquesta matèria (i sobre la preparació al sacrament del matrimoni) veurem el text del Pontifici Consell per a la Família, de 13 de maig de 1996, publicat per *Documents d'Església*, n. 665, pp. 641-656, com també la síntesi de la 70a. sessió de les Setmanes Socials de França, sobre el tema *Una idea nova: la família, lloc d'amor i de vincle social*, publicat en el mateix número de *Documents d'Església*, pp. 657-665.

Encara que no es refereixi directament al nostre tema, he llegit amb molt d'interès la conferència que, tot comentant el n. 96 del document *Ut unum sint*, de Joan Pau II, va pronunciar a Oxford l'arquebisbe John R. Quinn amb el títol *Les prerrogatives del Primat del papa i la crida compromesa a la unitat dels cristians*, el dia 29 de juny de 1996 (*Documents d'Església*, n. 664, pp. 612-626). M'ha semblat interessant el que diu sobre les «noves situacions» que el conferenciant afirma que es caracteritzen per una nova psicologia, i el que afegeix sobre la impressió que molts bisbes tenen de no poder discutir «sobre problemes importants com la contracepció, l'ordenament de les dones, l'absolució general i el celibat del clergat» i sobre altres temes com ara «el divorci, les noves noces i l'accés als sacraments per als divorciats».

També he llegit amb molt de gust el document *El servei pastoral en la parròquia*, de la Conferència Episcopal Alemanya, del 26 d'octubre de 1995 (*Documents d'Església*, n. 663, pp. 577-587) on, entre altres coses, s'afirma que s'ha de renovar la forma de la missió de l'Església sota el guiatge de l'Esperit, per tal que en un món en ràpida transformació l'Evangeli pugui ser anunciat d'una manera adaptada als temps (1.1). M'he servit, però, més àmpliament de la Carta pastoral dels bisbes de Pamplona i Tudela, Bilbao, Sant Sebastià i Vitòria que porta per títol *El laïcat, identitat cristiana i missió eclesial*, de l'any 1996 (caps. I, IV i V, publicats a *Documents d'Església*, n. 662, pp. 548-561).

El document comença subratllant el canvi cultural profund de la nostra societat (n. 14) i dins les comunitats cristianes (nn. 16-22), on qualifica el laïcat de «majoria silenciosa», tot i que assenyala que «hi ha també un nombre creixent de laics que, plenament conscients de la seva vocació al seguiment de Jesús, viuen la pertinença a l'Església d'una manera adulta i renovada»; deixa constància que, malgrat que el laïcat més actiu és format per dones, «moltes dones no se senten prou acollides en les nostres Esglésies», però també constata que «a mesura que va creixent el tarannà evangelitzador de les nostres Esglésies, augmenta també la presència de seglars conscients de llur vocació en les estructures cíviques, socials i polítiques» i que «els últims anys sorgeixen i es consoliden amb força diversos grups eclesials», que són «un valuós regal de l'Esperit a la seva Església», tot i que cal reconèixer que «l'aparició d'aquestes iniciatives no està exempta de problemes».

El document parla a continuació de l'espiritualitat laïcal (nn. 59-60), la pràctica dels trets propis de la qual «servirà per a suscitar vocacions netament laïcals» en el si de les nostres Esglésies: «L'urgent i necessari cultiu de les vocacions al ministeri de prevere i a la “vida religiosa” s'entendrà millor des de la complementarietat de totes les vocacions i des del plantejament de tota la vida cristiana en clau vocacional. Tot això ajudarà a una millor i més plena comprensió de la identitat de cadascuna d'elles» (n. 61). I parla de l'apostolat individual, insubstituïble en la missió de l'Església (n. 62); però també ho fa de l'apostolat associat, que és «una invitació a participar en l'acció evangelitzadora de l'Església» i alhora un mitjà per a envigorir el potencial evangelitzador de les comunitats locals i per a oferir «espais cristians d'acolliment i llibertat per a poder nodrir la seva fe, guanyar profunditat i coherència en el seguiment de Jesús, contrastar la seva praxi a la llum de l'Evangeli, créixer en esperit comunitari i renovar el sevei a la missió evangelitzadora» (n. 66): cal insistir que «les associacions, els grups i les comunitats ja constituïdes no han d'oblidar que tenen ple sentit quan serveixen l'evangelització dels individus concrets de la societat» i quan contribueixen «a la construcció d'una societat més justa i solidària, en definitiva, més conforme al Regne de Déu» (ib.).

Voldria també fer esment de la Carta dirigida pels bisbes de França als catòlics, *Proposer la foi dans la société actuelle*, del 9 de novembre de 1996, publicada en *La documentation catholique* (1.XII.96, n. 2149, pp. 1016-1044), un document que incideix en el gran tema d'avui dia: com cal proposar la fe en una societat com la nostra. La segona i la tercera part del document són certament interesantíssimes.

Tinc encara al davant tres textos que considero importants. El primer, ben curt, és una reflexió d'Imanol Zubero (apareguda en el n. 36 de la revista *Éxodo*, pp. 4-13) sobre «la visió restringida» i «la visió no restringida» de la realitat: l'autor aposta a favor de construir «zones alliberades» on sigui possible una altra mena de vida i, sobretot, el plantejament d'accions col·lectives que plantegin propostes utòpiques realitzables. El segon, també breu, és un article de José María González Ruiz que porta per títol *¿Qué esperanza está generando esta Iglesia de hoy?* (publicat en el n. 35 de la revista *Éxodo*, pp. 36-41) i que aposta a favor dels «cristians de mediació» enfront dels anomenats «cristians de presència». L'últim text és el n. 260 de la revista *Concilium* (agost de 1995) dedicat a la família.

2. El Concili Provincial Tarraconense

Deia que el gran tema del nostre Concili ha estat el de l'evangelització. Ho han posat de manifest els bisbes quan, en el missatge final, proclamat a l'església catedral de Tarragona el dia 4 de juny de 1995, solemnitat de la Pentecosta, parlen de l'experiència joiosa del Senyor Jesús, de l'Evangeli i de l'Esperit, que

varen viure a l'aula conciliar, com també de l'experiència de la força del Resuscitat reflectida en les diverses sensibilitats dels membres conciliaris, que manifesten la rica pluralitat de les nostres Esglésies; una experiència que els feia dir: «Us exhortem, doncs, i ens exhortem, a convertir-nos a Jesucrist, a enfortir l'experiència de Déu».

No hi ha dubte que la crida dels bisbes a la «conversió» i a «enfortir l'experiència de Déu» té com a rerefons la convicció que és Jesús mateix el qui evangelitza la seva Església. La resolució n. 49 és la que d'una manera més directa parla de la presència evangelitzadora del Crist en la litúrgia; i aquesta convicció és la que els fa dir que cal tenir en compte «la celebració mateixa del sagrament, com a realització de l'encontre eclesial i personal amb Jesucrist i, en conseqüència, com a moment fort d'entrada en el misteri del do de Déu, de lloança i d'acció de gràcies, i alhora de gran força evangelitzadora» (n. 66).

1) *L'evangelització i els seus destinataris*

Ja he fet esment de com entén el Concili l'«evangelització». Tot el que demana, recomana i urgeix en matèria de pastoral litúrgica suposa la convicció que l'Església, abans d'evangelitzar, ha de ser evangelitzada. Això és cert; i hom entén que, si l'evangelització passa per l'*experiència de Déu*, aquesta experiència inclou *sine qua non* la condició de celebrar-la a l'interior de l'assemblea litúrgica.

En aquest sentit, el Concili subratlla la importància del diumenge i de l'eucaristia dominical (nn. 59-65). Com encaixa aquesta insistència amb la situació real de molts homes i dones que, pel cap baix, cal qualificar d'«indiferents»?

De fet, el Concili comença reconeixent el «distanciament mutu entre l'Església i molts homes i dones del nostre país» (n. 3); més encara, se sent interpel·lat per aquest fet, i recomana als centres de teologia i de pastoral l'estudi d'aquests processos de distanciament i de les seves causes, d'entre les quals assenyalava d'una manera especial les «derivades dels canvis de població –com ara les migracions internes–, les que es puguin atribuir a deficiències dels mateixos cristians, i també les que deriven del procés de secularització de la societat» (ib.).

Precisament són aquests «indiferents» els destinataris, segons el Concili, de l'activitat evangelitzadora de les nostres Esglésies, com també ho són els «practicants ocasionals» i els «no practicants». Bé, qui sap si no hauríem de dir que els destinataris, segons el missatge dels bisbes, són «tots els fidels de les nostres diòcesis» i «tots els altres ciutadans que vulguin fer-nos atenció». D'una banda hi ha els cristians diguem-ne «normals», als quals el Concili exhorta, per exemple, a demanar l'ensenyament religiós dels seus fills a l'escola (n. 11), que, com a matrimonis i famílies, promoguin les estructures socials i jurídiques que tutel·lin la seva dignitat i que els faciliti el compliment més ple de llur missió (n. 34),

que lluitin decididament contra totes les causes que empenyen vers la interrupció d'una vida humana ja iniciada (n. 43) o que estiguin disposats a subvenir les necessitats dels menors en dificultats greus i dels desemparats (n. 49).

D'altra banda, «els altres ciutadans» vénen a ser aquells homes i dones que, per les raons que siguin, no és fàcil ni tan sols que «entenguin» el llenguatge de l'Església, sobretot el llenguatge «litúrgic». El Concili és conscient, per exemple, de l'altre llenguatge, el de la nostra cultura, com ho demostra quan diu que «davant els canvis produïts en l'estructura parroquial, es promoguin estudis sobre els diversos aspectes de l'assistència i de la participació en l'Eucaristia i sobre la pastoral de cap de setmana» (n. 60), i quan exhorta les comunitats cristianes «a prendre consciència de les necessitats i de les aspiracions dels joves, per tal que, acollits generosament, rebin una iniciació a la fe i siguin introduïts, d'una manera progressiva i creativa, en la vida sacramental» (n. 75).

2) *El programa de la «nova evangelització»*

El Concili mostra el desig d'anunciar i de viure l'Evangeli del Regne «en la nostra societat concreta» (n. 1a), i reafirma la voluntat «d'oferir Jesucrist a la societat sense cap coacció», per tal com de cap manera no pretén «tutelar o reconquerir el món i la cultura amb el pur domini de mitjans mundans» (n. 1b).

Cal reconèixer que, en aquest punt, el Concili fa una afirmació d'abast universal —que no sempre és constatable— recolzant en el n. 42 de la *Gaudium et spes*, del Vaticà II. D'aquesta doctrina treu la conseqüència següent: «Cal, doncs, un profund respecte envers tots aquells que no comparteixen les nostres conviccions», i no és difícil d'entendre que s'inscriu aquí, encara que amb una certa ambigüitat, «la petició de perdó pels fets que els cristians hem dut a terme quan ens hem mostrat incomprensius, intolerants, excloents o violents amb opcions diferents de les nostres» (n. 1b).

L'«Església no ha de dominar el món», «l'Església no ha de condemnar el món», afirma la resolució primera del Concili; i, en un to més positiu, afegeix dues coses: que l'Església «ha d'aportar les energies religioses de la fe, de l'esperança i de l'amor, cosa que significa, però, la pèrdua d'influència social i de poder», i que l'Església «ha d'acceptar i ha d'estimar la societat actual perquè és la nostra i perquè, en ella, les dones i els homes de bona voluntat malden per descobrir la veritat i el bé».

«Com un llevat, presents en la vida catalana», diu un dels epígrafs del missatge final del Concili, que ha volgut cridar el poble de Déu que peregrina a Catalunya, per tal que, convertit al Déu vivent i cercant primer de tot el seu Regne i la seva voluntat, doni com a fruit «un envigoriment que traspasarà l'àmbit estrictament religiós i afavorirà la salut moral, la cohesió i el veritable progrés de la nostra societat».

En aquest sentit, cal reconèixer també que el Concili, situant-se en el solc obert pel Vaticà II, s'ha volgut plantejar la gran qüestió de com evangelitzar avui la nostra societat, i ho ha fet aprofundint en la missió de l'Església, missió que, com diuen els bisbes en el prefaci, no consisteix a estructurar la societat en les qüestions temporals, ni determinar directament les grans qüestions de la política, de l'economia o de la cultura. Els cristians, però, com l'ànima en el cos, són cridats a vivificar segons l'Esperit de Déu totes aquestes realitats en les quals viuen, presents i forasters alhora.

a) *El necessari procés de desclericalització*

Al meu entendre, el Concili ha fet un gran esforç, si més no en teoria, per avançar en la desclericalització de l'Església. En aquest sentit, el Concili manifesta que «la participació del laïcat en aquesta missió evangelitzadora és una de les prioritats i un dels reptes més importants de l'Església contemporània» (n. 25).

En teoria, acabo de dir; tot i que estaria disposat a manifestar les meves reserves, si més no a la vista dels textos aprovats, respecte a com entenen els bisbes aquesta «participació» laical. De fet, en més d'una ocasió es nota a faltar una presa de posicions més clara que permeti allunyar el fantasma de la «suplència» amb què sempre hem revestit l'esmentada participació. I ho dic, això, malgrat l'esplèndida professió de fe que hi ha amagada en la resolució n. 134, quan diu: «El Concili Provincial Tarraconense recomana que els cristians laics tinguin responsabilitats directives en l'Església diocesana (en les delegacions i secretariats i en els consells) i que aquests cristians siguin representatius dels grups que treballen en les diferents tasques d'evangelització –catequesi, caritat, apostolat seglar– o persones prou reconegudes pel seu testimoniatge cristià, acceptades per la seva comunitat i amb una formació suficient. Que els laics idonis –homes i dones– siguin cridats a exercir missions pastorals.»²

La presència i l'actuació del laïcat són expressament reclamades en ordre a l'evangelització de la nostra societat (nn. 25-32). En aquest punt no hi ha cap mena de dubte; però voldria referir-me a la difícil qüestió del «rol» social i públic de l'Església, que el Concili relaciona directament amb el creixement i desenvolupament del laïcat.

En efecte, l'aula conciliar va voler manifestar la preocupació per «la dificultat d'especificar el rol públic de l'Església en les societats modernes» (n. 1a): que, si bé no ha de dominar el món, «això no significa que la figura de

2. Cal també tenir present el que diu la resolució n. 85, quan parla dels drets de tots els membres de l'Església. Però si he parlat, en una altra ocasió, de «neoclericalisme», ho he fet tenint en compte que la dedicació de molts laics i laiques a tasques d'organització i de serveis que l'Església necessita (cf. nn. 133 i 143) qui sap si no posaria en perill l'autèntica naturalesa i la missió principal del laïcat, bellament exposades en els nn. 31. 104-108.

l'Església hagi de ser culturalment irrellevant, ja que la fe veritable tendeix a expressar-se com a cultura humana i humanitzadora (inculturació)» (n. 1b). Els bisbes recullen, en el prefaci, aquesta preocupació per la rellevància cultural de l'Església i encomanen especialment als «fidels laics» la tasca de «fer que l'Església, mantenint-se en la seva identitat, no esdevingui culturalment i socialment irrellevant»³.

b) L'opció per la comunitat

El Concili és conscient que la revelació del Déu vivent passa per la mediació eclesial; i aquest és el sentit de l'opció per la comunitat: «l'aposta per la comunitat de fe viva no és pas per entotsolar-nos en les estructures de l'Església, sinó perquè elles siguin una mediació cada cop més oberta entre Déu Pare i els homes i dones que Déu estima» (n. 1e)⁴. La relació, però, entre evangelització i comunitat cristiana és posada de manifest en la resolució n. 1e: «El Concili urgeix, per tant, la revitalització, la vertebració i l'articulació de totes les comunitats cristianes, les quals tenen com a centre la persona de Jesucrist, per tal que siguin evangelitzadores i evangelitzades, acollidores, fidels a la missió d'ajudar gent molt diversa a refer la seva experiència de Déu, humils, fraternes i obertes a altres comunitats.»⁵

3. És obligat de citar aquí els nn. 12-14, destinats a potenciar el diàleg cristianisme-cultura. Tanmateix, és en aquesta matèria on sorgeixen, al meu entendre, petites o no tan petites sospites. Diria que les resolucions nn. 8-18 abandonen aquell caràcter positivament imprecís de l'evangelització (per allò que hem de ser «encomanadors de la bona notícia als homes i dones amb els quals la vida ens fa trobadissos», de la primera resolució), per tal d'optar a favor d'una evangelització més institucionalitzada, més en la línia d'una acció que, depassant els límits de les «mediacions necessàries», emprà mitjans més o menys «poderosos», com poden ser l'escola «catòlica» (Roma ha volgut que es digués així, i no «solament» cristiana!), les missions populars o els mitjans de comunicació social.

4. En aquesta resolució hi ha un detall remarcable. En parlar de l'opció per la comunitat, el text aprovat a l'aula conciliar es referia a una opció d'una *comunitat de fe viva* («comunitat», que no té res a veure amb una suposada voluntat d'*aïllament* o «atrinxerament» en les «estructures interiors de l'Església»), i aprofitava l'ocasió per a demanar dues coses: que les estructures internes de l'Església siguin «una mediació cada cop més oberta...» i que no siguin «una barrera autoritària endurida per la decadència dels temps». Val a dir que el text que anà a Roma i en tornà supprimeix aquesta segona demanda.

5. Diria que l'expressió «comunitat cristiana» és omnipresent en el Concili i sovint vol dir el mateix que «església». En principi, l'expressió es refereix a la categoria teològica de «comunió», que és la que ha fet servir el Vaticà II per a definir l'Església. En aquest sentit és molt significativa la resolució n. 120, que «demana de promoure una mentalitat i una espiritualitat de comunió que compregui tots els nivells». Ja en la primera resolució el Concili feia «una crida àmplia i cordial a tots els qui, havent rebut el do de la fe, volen mantenir-se en la comunió eclesial i desitgen portar el nom de Crist als qui el desconeixen» (n. 1c). En aquest ordre de coses, la resolució n. 119 és clau, quan diu que «el servei de la Paraula, el servei de l'Eucaristia i dels sa-

El Concili, en defensar tan àmpliament l'opció comunitària, de cap manera no voldria que s'entengués la comunitat com una mena de club o de gueto: és el que es desprèn, per exemple, de la resolució n. 121, quan diu que les comunitats locals han de ser «acollidores de totes i cadascuna de les persones, en la seva peculiar situació, perquè hi puguin trobar el seu lloc i desenvolupar-hi la seva activitat o servei», i de la resolució n. 128, quan, parlant de la parròquia, diu que cal aconseguir «que no sigui una comunitat tancada o només de “compromesos”, sinó oberta i acollidora de tots els fidels, també dels qui practiquen esporàdicament».

Qui sap si no seria interessant de remarcar la insistència del Concili a posar de manifest el dinamisme evangelitzador inscrit en el caràcter baptismal i en la comunitat cristiana com a subjecte de l'acció evangelitzadora⁶. En efecte, la resolució n. 3 insta «les nostres Esglésies i tots els seus membres que (...) assumeixin la missió d'anunciar la salvació de Crist, il·luminant amb la fe i amb l'esperança les grans qüestions de l'existència, a les quals sols l'amor de Crist pot donar sentit ple». El Concili invita cada cristià a anunciar «Jesucrist salvador amb un gest i amb un llenguatge capaços de comunicar la tendresa i l'amor

graments i el servei de la caritat són, tots tres, constitutius i interdependents», i ens ofereix una «definició dinàmica» de l'Església, que cal valorar molt a fons. Sense deixar de ser-ho, d'«institució», l'Església es presenta, en el seu dinamisme, com una «acció» (en la qual es fa present el Crist Salvador: cf. nn. 1.49.66.77.79) pluriforme dels batejats. I cal no oblidar la resolució n. 121, quan diu que «el Concili urgeix tots els fidels a prendre part activa en la comunitat cristiana per a viure la dimensió eclesial de la fe».

6. Malgrat que la resolució n. 2 pugui donar a entendre que el Concili privilegia l'activitat evangelitzadora dels bisbes, preveres i diaques, no hi ha dubte que l'evangelització és cosa de tots els batejats (com, d'altra banda, afirma la mateixa resolució). Els bisbes, com a «servidors de la comunió eclesial», hi tenen un gran paper. El *subjecte* de l'evangelització és un de sol: l'Església particular o local, la qual, com és obvi, s'estructura visiblement entorn del testimoni de la fe apostòlica, testimoniatge que pertany per dret diví al ministeri episcopal amb la cooperació de preveres i diaques (com a copartíceps del ministeri ordenat). Si no fos impertinent, gosaria manifestar la sensació de perplexitat que em produeix tot el que el Concili diu sobre les escoles confessionals i sobre l'ensenyament de la religió (nn. 8-11). No és que no estigui d'acord que, a nivell educatiu, hi ha una desinformació gairebé absoluta del fet religiós i del fet cristià, i que cal posar remei a aquesta barbàrie; però no acabo de veure que l'evangelització pugui emprar aquesta mena de mediacions. En aquesta qüestió i en la del diàleg cristianisme-cultura (absolutament imprescindible, però que difícilment evangelitzarà ningú), sembla que preocupa molt el fet d'haver d'«apuntalar» la institució o de «conservar» la clientela o fer-ne de nova. En aquest punt i en aquesta matèria confesso no veure-hi clar. D'una banda, crec que està molt bé dir el següent: «El Concili insta els cristians que treballen en el camp de l'art, de la comunicació i de la creació de cultura popular per tal que hi encarnin la seva fe i no deixin d'intentar vehicular la saba de l'Evangelí en les seves produccions» (n. 17); però no és tan clar que es pugui parlar de «tasques d'evangelització directa dels mitjans populars de comunicació»! Hi veig més clar a l'hora d'analitzar les resolucions del tercer tema. Cal reconèixer la impressionant bellesa de la resolució n. 76, que parla de l'ideal evangèlic; i des d'aquest ideal, que els membres del Concili volen viure i proclamar, s'entenen les diverses exhortacions incloses en les resolucions nn. 77-79.

de Déu» (n. 4) i encoratja a continuar la tasca d'evangelització del propi medi (n. 5); i també ho demana als membres de les famílies religioses (n. 6)⁷.

Crec que és de justícia remarcar el paper que el Concili atribueix als anomenats moviments evangelitzadors (cf. n. 107). És cert que el Concili subratlla la importància de les parròquies: són la base de la unitat esmentada en la resolució n. 128, i són l'àmbit normal de la celebració de la fe (nn. 50. 57. 130), de l'activitat catequètica (n. 7) i de la caritat (nn. 94-95). Literalment, el Concili esmenta els tres «serveis pastorals bàsics de litúrgia, catequesi i caritat» (n. 128; cf. també els nn. 131. 137. 168) i recorda la dimensió missionera de la parròquia (n. 161); el nou directori esmentat en el n. 128 ha de contemplar, entre altres coses, la relació dels llocs de culte i de les comunitats no parroquials amb les parròquies.

El Concili, però, reconeix que les transformacions culturals i socials han produït canvis profunds en l'estructura parroquial (n. 60; cf. nn. 144-148) i que la parròquia sovint no pot abastar tota sola els programes d'acció evangelitzadora que cal endegar en el nostre món secularitzat. En aquest sentit, el Concili parla de la necessitat d'estructures territorials més àmplies, com ara l'arxiprestat o la zona pastoral (nn. 9. 22. 32. 128-129), i parla també d'altres entitats d'Església, més àgils que les parròquies, com ara els «moviments». En aquest aspecte, és especialment significativa la resolució n. 131, on, després de dir que hi ha moltes persones i grups socials als quals «és difícil la vinculació a les parròquies i requereixen un ritme lent i progressiu d'evangelització», afegeix que cal que «s'estrenyin els lligams entre els militants dels moviments i les comunitats parroquials, per tal d'aconseguir que s'enriqueixin participant en la vida normal de les parròquies i que aquestes enforteixin la seva dimensió evangelitzadora (...) que fa arribar l'anunci a aquells àmbits i en aquelles situacions que poden ser més allunyades».

c) El repte d'una acció evangelitzadora directa

Ho acabem de veure. El Concili, que demana als pastors i als fidels que no separin ni oposin mai «la dimensió evangelitzadora de la litúrgia ni de la

7. No hi ha dubte que el Concili, en parlar de l'evangelització directa, es refereix als cristians i cristianes que ja han pres consciència «de la missió evangelitzadora»; en qualsevol cas, al costat del conjunt de laics i laiques que el Concili desitja que, degudament organitzats, assolixin «la formació necessària per a poder donar testimoni de la fe i desenvolupar llur santificació en les situacions ordinàries de la vida, amb una actitud transformadora de la societat d'acord amb els valors evangèlics», hi ha els «laics i laiques que exerceixen responsabilitats» en les comunitats eclesials (cf. nn. 30. 32. 84. 110. 134-137). Però n'hi ha d'altres, de «laics compromesos». I són els qui es comprometen en el servei de la societat, en les diverses manifestacions: professionals, culturals, sindicals i polítiques (n. 31). Al costat de l'anomenat «compromís temporal» dels laics -que no és menys eclesial, encara que no sigui eclesial-, el Concili insisteix en el «compromís eclesial» dels laics, en la línia d'una activitat evangelitzadora directa (gairebé com a «laics alliberats», a l'estil dels «catequistes» de missions).

solidària amb els pobres» (n. 119), fa referència a les activitats evangelitzadores pròpiament dites (nn. 15-18), remarca l'atenció que les parròquies han de concedir als allunyats (nn. 21-26. 128), desitja potenciar els moviments d'Acció Catòlica i altres moviments (nn. 5. 22-23. 28. 131) i sol·licita una major vigència de l'esperit missioner en les diverses comunitats eclesials (n. 159), oi més quan entre nosaltres hi ha cada vegada més gent d'altres cultures (n. 164). Però, al costat d'aquesta activitat evangelitzadora pròpiament dita, el Concili proclama la força evangelitzadora, per exemple, de les celebracions sacramentals (n. 66), de les exèquies cristianes (n. 73) i de les altres celebracions populars i ocasionals (n. 74), i reclama la prioritat evangelitzadora a favor dels pobres (n. 76)⁸.

El Concili sembla que vol deixar clar que l'evangelització no té res a veure, en principi, amb qualsevol mena de proselitisme. El Concili entén que evangelitzar és «descobrir en el cor de cada dona i de cada home l'acció i l'escalf de l'Esperit; és establir les mediacions oportunes per tal que les persones senzilles, i tal vegada afligides, puguin trobar-se amb Déu. Evangelitzar és ajudar a refer l'experiència de Déu de molta gent allunyada, experiència que està intrínsecament lligada a l'amor als germans i, per tant, a aquella opció preferent pels pobres i per la justícia que fou distintiu del Messies Jesús» (n. 2).

Al meu entendre, el Concili català suggereix i legitima l'estructura d'una acció evangelitzadora pròpiament dita sobre la base kerigmàtica de l'anunci de l'amor de Déu als homes en Jesucrist⁹, una acció que, en aquest sentit, mai no podrà ser substituïda per l'acció catequètica, certament necessària¹⁰, ni per la predicació homilètica, evidentment imprescindible, ni encara menys per l'ensenyament teològic, cada vegada més convenient.

8. Els bisbes estan preocupats perquè mai no s'oblidi que «els sacraments són celebracions de l'Església, accions del Senyor ressuscitat, que salva i santifica els homes per la força de l'Esperit Sant» (n. 66). En tot cas, jo diria que la «força evangelitzadora» de les celebracions sacramentals no s'hauria d'entendre com sovint s'entén: com a «ocasió» excel·lent per a evangelitzar. Potser sí que les resolucions nn. 73 i 74 suggereixen aquesta lectura; i jo em permeto de posar en dubte l'«oportunitat» d'aquesta acció evangelitzadora en aquests «moments», per tal com hi intervenen un seguit de condicionaments tradicionals i afectius que sovint les impermeabilitzen a qualsevol anunci directe de Jesucrist.

9. El nostre Concili ha recollit la doctrina del Vaticà II sobre l'evangelització i la del magisteri papal posterior, bàsicament l'*Evangelii nuntiandi*, de Pau VI, i la *Catechesi tradendae*, de Joan Pau II. Per això presenta l'evangelització com un procés de participació en profunditat en les riqueses del Crist (n. 1e). Evangelitzar, segons el Concili, és proclamar la bona notícia del Crist mitjançant la paraula i el testimoni d'amor fratern (n. 2).

10. Avui, sobretot després dels documents esmentats, ja no mantenim una rígida divisió o separació entre catequesi i evangelització, però de diferències n'hi ha. Si més no, en el sentit que, abans i al marge d'una catequització pròpiament dita (això és, que no sigui una pura acció proselitista o de captació d'adeptes), hi pot haver i hi ha d'haver una vertadera acció evangelitzadora de les persones i dels ambients o medis on viuen aquestes persones. El Concili sembla que ho reconegui en la resolució n. 5. I diria encara que, si és discutible que la catequització pugui fer-se des del «poder» —des del «poder» que dona, per exemple, el fet de la petició, més o menys

I l'exigència d'un «estil evangelitzador» de tota la pastoral és una de les constants del nostre Concili: per exemple, quan exigeix un tipus d'actitud pastoral, en el tracte amb les «parelles irregulars», que «reflecteixi les entranyes d'amor i de misericòrdia de Déu Pare en la veritat de l'Evangeli» (n. 42). Demana, però, un anunci explícit de Jesucrist salvador «amb un gest i amb un llenguatge capaços de comunicar la tendresa i l'amor de Déu» (n. 4), un anunci que faciliti «la confiança en la bonesa i en la misericòrdia divines» (n. 38). Recordem que el Concili, després d'afirmar solemnement que «l'Església escolta la Paraula de Déu i la proclama com a Paraula de salvació» (n. 48), vol deixar ben clar que es proposa d'«ajudar a refer l'experiència de Déu de molta gent allunyada» (n. 1d), una experiència que passa per l'experiència eclesial comunitària (cf. nn. 1e. 120-123), una experiència formulada bellament per l'assemblea conciliar quan, parlant de la sol·licitud pels més pobres i marginats, diu: «els membres d'aquest Concili es proposen fermament, ells mateixos –i exhorten vivament a fer-ho als germans de les Esglésies de la Tarraconense–, de viure com Jesucrist visqué i de proclamar el missatge que Jesucrist proclamà» (n. 76)¹¹.

La «missió» de l'Església és certament més ampla que l'evangelització en sentit estricte –i l'explicació que el Concili ofereix sobre la «missió» supera, per exemple, la del decret *Apostolicam actuositatem*, del Vaticà II–; i és bo que

lliure o alliberada, d'un sagrament–, és evident que l'evangelització pròpiament dita, la que consisteix en el «primer» anunci de Jesucrist, haurà de ser sempre una oferta gratuïta i alliberadora, precedida sempre del testimoniatge d'un estil de vida cristiana, sobri i solidari, que inviti al compromís i a la participació a nivell associatiu i polític, però també a l'alliberament davant els nous ídols de la societat.

11. No puc negar una certa perplexitat davant alguns posicionaments del Concili. Hom llegeix amb complaença les resolucions nn. 20-24, que parlen dels grups humans destinataris del Concili; en aquest sentit, insisteixo en la importància de la resolució n. 76, que manifesta la «necessitat» de crear una xarxa missionera en aquests espais humans especialment oprimits, deprimits o depauperats. Celebro, doncs, el que demana la resolució n. 24 (una idea repetida parcialment en el n. 79b). La meua perplexitat neix quan, d'una banda, em sembla detectar una sensibilitat excessivament impressionable davant les possibles «desviacions» dogmàtiques o disciplinars –i, en aquest cas, no he acabat d'entendre l'al·lusió que els bisbes fan al *sensus fidei*–, i quan, d'altra banda, en parlar de la «pluralitat interna» de les nostres esglésies (n. 1c), sembla que s'oposin «renovació» i «seguretat», si més no en el text que torna de Roma! No voldria exagerar, però no deixa de ser curiós que, al text aprovat a l'aula conciliar sobre la pastoral familiar –pertany als organismes diocesans pertinents «la reflexió competent i l'orientació cristiana sobre els problemes que preocupen algunes famílies, i procurar ajudar-les en llur missió» (n. 35)–, els bisbes afegeixen: «d'acord amb el Magisteri» (i no crec que els bisbes ignorin que alguns dels problemes que preocupen algunes famílies són deguts a un cert desacord amb el Magisteri!). Qui sap si no reflecteix la mateixa preocupació el llarg paràgraf, absent en el text aprovat a l'aula, sobre el sagrament de la reconciliació i la referència explícita a revisar la forma de celebrar el sagrament «per tal d'adaptar-se a l'actual disciplina de l'Església i educar els fidels a comprendre-la i a valorar-la» (n. 71). En qualsevol cas, hem d'agrair als bisbes que hagin explicat l'evangelització –la finalitat principal del Concili– dient que «l'Església té la missió d'anunciar Jesucrist a tots els homes sense cap coacció mundana, de comunicar als creients la vida divina per la gràcia de l'Esperit Sant en els sagraments i d'ajudar els fidels a viure la fe i l'amor».

el nostre Concili hagi preferit de parlar de la «missió» de l'Església d'una manera unitària i centrada en l'anunci de Jesucrist, en la celebració dels sagraments (en quant «acció de Crist salvador») i en l'atenció o guiatge dels fidels. El Concili ha volgut posar de manifest la gran prioritat i urgència de l'evangelització, és a dir, l'acció d'anunciar el missatge de «la Bona Nova de l'amor de Déu manifestat al món per mitjà del Crist en l'Esperit».

d) *El repte de la nova evangelització*

El Concili català ha subratllat l'evangelització de les comunitats com a condició prèvia per a evangelitzar. Cal citar, en aquest ordre de coses, la resolució n. 6, que, en parlar de la vida religiosa, es refereix a la «manera peculiar de contribuir a la santificació de la pròpia Església i a evangelitzar-la».

En aquesta resolució convé de remarcar la presència de l'adverbi «evangèlicament», que se suposa referit a l'estil de vida dels religiosos. Però cal no oblidar l'adjectiu «evangèlica», de la resolució n. 107, quan es parla de l'actitud pròpia dels cristians engatjats en responsabilitats públiques, i l'expressió «valors evangèlics», que hauria de ser el punt de referència de l'actitud transformadora de la societat, pròpia dels laics. En efecte, si és l'Església la que, sempre i en tot lloc, evangelitza, l'«evangelització», en sentit propi i diguem-ne místic, forma part de l'estructura més profunda de la celebració litúrgica, on «Crist anuncia l'Evangeli» (n. 49); i és evident que la «força evangelitzadora» està vinculada a la celebració mateixa del sagrament (n. 66). En aquests casos, «evangelització», «evangèlic» o «evangèlicament» són expressions que es refereixen primerament al Crist («la presència evangèlica del Crist, el Bon Samarità», del n. 79b) i, en tot cas, són expressions lògicament anteriors, per exemple, a les que parlen del «dinamisme evangelitzador» que el Concili voldria que s'imprimís a tota la pastoral.

Tampoc no podem oblidar el que ja hem comentat anteriorment: que l'acció evangelitzadora pròpiament dita ha d'anar precedida del descobriment agraït de la «presència i de l'obra de Déu en cada persona, que es dona abans que nosaltres hi arribem», i que aquesta acció evangelitzadora «brolla allà on s'estableix l'encontre entre persones, amb una relació positiva i amb una comunicació interpersonal» (n. 1d). Des d'aquesta perspectiva cal entendre, com he dit abans, l'aposta per la comunitat de fe viva de la resolució n. 1e.

El Concili, a l'hora de dibuixar els trets característics d'una acció evangelitzadora pròpiament dita, no entra en detalls. Tampoc no podia ni devia fer-ho. No sé, d'altra banda, si sempre queda prou clar que la «nova» evangelització ha de ser «nova», no sols perquè s'ha de fer «d'una altra manera», sinó perquè ha de fer possible el naixement d'una «nova» Església. Diré, tanmateix, que no és difícil d'imaginar-nos una «nova evangelització» que, per un costat, posi en marxa, d'entre els laics i laiques, tot un seguit d'«obriers especialitzats», vull dir

que realitzin d'una manera personal i directa l'anunci de la Bona Nova a totes les persones que, per les raons que siguin, «viuen lluny» de l'Evangelí de Jesucrist i, per un altre, no pretengui, si més no d'entrada, la captació de nous adeptes de les nostres comunitats.

No sé exactament què entén l'assemblea conciliar per «nova» evangelització: l'adverbi «novament», ¿vol dir «tornar» a evangelitzar o també recuperar el ritme d'una evangelització directa que, per les raons que siguin, havíem abandonat? ¿«Novament» vol dir, simplement, *comunicar* «novament» (que inclou, en certs casos, la circumstància de «per primera vegada») l'Evangelí a tots els qui hi viuen al marge? De fet, els nostres bisbes, en el missatge final, confessen que el Concili els ha fet experimentar d'una manera excepcional la fe viva de les nostres esglésies, una experiència que els ha dut a posar els ulls «en tots els homes i les dones del nostre país: els catòlics de les nostres comunitats, els germans que es confessen creients en Jesucrist però que han afeblit, en grau divers, o han deixat del tot la comunió eclesial; els creients d'altres confessions i d'altres religions; els no-creients...»

Hi ha una resolució que, al meu entendre, expressa molt bé el significat de la «nova evangelització». És una de les que fan referència a la dimensió missionera de les nostres esglésies diocesanes, concretament la n. 163, que diu així: «Les nostres Esglésies locals han de saber aprendre de les Esglésies joves i incorporar a la nostra pastoral els seus valors, com ara el sentit de la festa en les celebracions litúrgiques, el catecumenat com a procés seriós d'iniciació cristiana d'adults, les responsabilitats que els animadors laics tenen en la comunitat, i les comunitats eclesials de base, entre altres.»

Voldria acabar fent un esforç per situar a l'interior dels paràmetres de la «nova evangelització» els continguts conciliaris del tema segon; tot i que, com he suggerit anteriorment, l'èmfasi amb què el Concili presenta tot el que fa referència a les celebracions i a la vida litúrgica no sembla tenir prou en compte que la immensa majoria dels nostres conciutadans han assumit d'una manera pacífica el caràcter secularitzat de la festa¹². Aquí caldria repetir el que s'ha dit abans sobre els destinataris de les resolucions conciliaris: el Concili es dirigeix als cristians «normals», i ho fa apel·lant a la seva condició de membres de l'Església (fer-ho en nom d'una «cristiandat» pràcticament inexistent seria un ana-

12. En efecte, la descripció del diumenge com a Dia del Senyor és perfecta; però, malgrat la valoració del caràcter humanitzador de la festa, la descripció resultarà probablement intel·ligible per a la majoria dels homes i dones del nostre entorn. És cert que encara hi ha un nombre important de famílies que demanen el bateig dels seus fills i la primera comunió, i que encara són moltes les parelles que demanen de casar-se per l'Església; això és cert, però qualsevol pastor, malgrat complir o intentar complir tot el que, per exemple, recomana el n. 66 (i que és simplement fabulós!), haurà de reconèixer si més no la incomoditat que representen aquestes celebracions. I que pràcticament tothom és enterrat per l'Església (amb missa inclosa) no és menys cert; però qui sap si no caldria atribuir a la creixent secularització (entre altres motius) el costum cada vegada més sovintejat de la cremació de cadàvers...

cronisme!); però no podem oblidar que, avui, el fet de ser i sentir-se cristià no inclou necessàriament (parlo a nivell subjectiu) l'acceptació acrítica de la normativa litúrgica o moral i de tots i cadascun dels articles del credo tradicional; la qual cosa s'hauria d'afegir a la irrellevància social del fet de ser cristià i a la vivència de la fe cada vegada més com un assumpte privat.

Repeteixo que cal rebre amb joia i esperança tot aquest programa litúrgic que el Concili ha preparat, l'aplicació del qual urgeix. Però hem de ser conscients que el llenguatge (i els gestos i símbols) de la litúrgia no és fàcil, que l'expressió, posem per cas, «Déu parla al seu poble» és per a molta gent absolutament enigmàtica, que «el sentit del pecat» és molt lluny de ser un «sentit comú». Això, d'una banda. D'una altra, també hem de reconèixer que en les celebracions litúrgiques són pocs els qui, de fet, «senten» l'anunci alliberador de l'evangeli i que són molts els qui veuen en els sagraments de l'Eucaristia (la comunió eucarística) i de la Penitència uns procediments eclesiàstics de recerca d'adhesions incondicionals (i gairebé infantils). Segurament que no és així, però el món secularitzat en què vivim ho capta d'aquesta manera; i segurament que el Déu que la praxi litúrgica reflecteix no sempre és el Déu vivent i Pare de nostre Senyor Jesucrist.

3) *La família, l'evangelització i l'Església*

El Concili suggereix aquesta constatació i aquest propòsit: la llar o la família és un espai privilegiat per a dur a terme la «nova evangelització», per tal com és un dels pocs llocs on encara és possible «fer comunitat», un lloc on les persones són acollides i estimades i on poden fer l'experiència d'un intercanvi real d'uns projectes de vida concreta; i si la llar proporciona un àmbit diguem-ne, en molts casos, ideal per a la «nova evangelització», qui sap si no hauríem de començar per anar pensant en una «nova» Església que emergeix des de la mateixa experiència de la llar, convertida en experiència cristiana.

El Concili contempla la llar com un espai on evangelitzar persones: i ho diu significativament quan parla de les parelles en situació «irregular» (n. 42), tot reclamant que es faci arribar a tothom el missatge de l'amor de Déu que no exclou ningú i que vol fer-se present en qualsevol situació humana; un missatge que, sense rebaixar les exigències evangèliques, es tradueixi en un acompanyament pastoral acollidor i comprensiu, fins i tot a nivell del sagrament de la reconciliació¹³.

Des d'aquesta perspectiva, el Concili exhorta els matrimonis i les famílies a treballar «tant en els centres de reflexió teològica i pastoral com en els orga-

13. El Concili, en aquest punt, recomana als ministres de la reconciliació que, «de cara a la progressió de la vida cristiana i sense rebaixar les exigències de l'Evangeli (...), quedi ben manifesta la confiança en la bonesa i en la misericòrdia divines envers tots nosaltres en el nostre itinerari gradual vers Déu» (n. 38).

nismes diocesans, si més no quan es tractin qüestions que afecten la vida familiar» (n. 32). Com he dit abans, els bisbes són conscients dels greus problemes que afecten la vida matrimonial i familiar; per la qual cosa, «tot mantenint sempre la fidelitat plena a la doctrina de la fe, es comprometen a acollir, potenciar i discernir les recerques i els resultats científics, antropològics i teològics dels especialistes en aquest camp i a tenir-los en compte en la pastoral» (n. 37)¹⁴.

Si entenem l'evangelització com un «encontre» mútuament fecund entre l'evangelitzador i el seu missatge i els destinataris de l'acció evangelitzadora i les situacions humanes que viuen, no hi ha dubte que una acció evangelitzadora destinada a les llars hauria de significar un gran enriquiment de les comunitats cristianes. En definitiva, aquest tipus d'acció evangelitzadora permet de descobrir d'una manera nova i sovint sorprenent el famós *sensus fidei* o sentit de la fe del poble cristià, quelcom invocat (encara que d'una forma un xic paradoxal) pels nostres bisbes en el prefaci de la publicació de les resolucions conciliars¹⁵.

D'entrada, hauríem de dir que, de «cristiana», la família ho és, pel sol fet que els seus membres ho són, de cristians. En principi, una família originada a partir de la realitat eclesial del «sagrament» del matrimoni no pot deixar de ser considerada com a cristiana. De tot això en parlarem més endavant. Voldria només remarcar el pensament del nostre Concili en aquesta matèria. Ja he posat de manifest que el concepte de «comunitat cristiana», omnipresent en el Concili, permet de configurar una constel·lació de realitats eclesials, des de les parròquies als moviments, passant per les mateixes famílies. Així s'insinua la comprensió de la parròquia com a «comunitat de comunitats»¹⁶. En la perspectiva del Concili, les famílies són el lloc de la iniciació i del progrés en la pregària (n. 58): es demana que les famílies preguin amb la litúrgia de les hores (n. 50) i s'insisteix en el tema de la relació entre diumenge i vida familiar (n. 59).

14. És remarcable la insistència a assegurar els aspectes més tradicionals de la moral matrimonial (com, per exemple, la generositat en la transmissió de la vida, n. 41); i segurament en aquesta direcció va encaminat el programa de la pastoral familiar, com és ara l'orientació familiar (n. 36) i pre-matrimonial (n. 40), i la crida a potenciar els moviments familiars (nn. 33. 34. 39).

15. No vull deixar de fer esment de la curiosa peripècie de la resolució n. 85 que, en parlar de la llibertat de tots els membres de l'Església, el text que torna de Roma manté que «gaudeixen dels drets a una convenient llibertat d'expressió i de pensament; a ser escoltats i consultats», però afegeix: «en la mesura de llur ciència, competència i aptitud».

16. La parròquia apareix en relació amb les «comunitats» (nn. 22. 157...) i amb altres llocs de culte (n. 148). Les parròquies són també anomenades «comunitats parroquials» (n. 144); però igualment es fa referència «a les parròquies i a les altres comunitats eclesials» (n. 57). «Parròquia» i «comunitat» són diferents; però, en el fons, es tracta de denominacions sovint intercanviables (nn. 57. 59. 61. 74. 75. 121). A vegades el nom de «comunitat» o de «grup» es reserva a entitats menors (nn. 122. 163), que es desitja que estiguin integrades a la parròquia com a comunitat de comunitats. Entre aquests grups o comunitats menors hi ha les famílies, les quals, en quant esglésies domèstiques (tot i que aquesta apel·lació és absent del Concili), són cridades a practicar la pregària eclesial (nn. 50. 58) i a les quals s'encomana la iniciació cristiana dels fills (n. 41).

El Concili és conscient del problema de la desestructuració familiar (n. 118a); però també és conscient que la família, en tant que «persones» que constitueixen una mateixa llar, són un àmbit d'evangelització, en el sentit de comunicar la Bona Notícia a les persones que la vida ha fet trobadisses. La llar permet, en principi, d'anunciar el Crist d'una manera molt viva i capaç d'ajudar a «refer l'experiència de Déu»¹⁷. Crec que és en aquest sentit com cal entendre l'afirmació conciliar de la importància de la família i de l'especificitat eclesial de la família cristiana (n. 33), de tal manera que l'Església considera un autèntic «servei eclesial» el servei prestat pels diversos moviments familiars cristians en l'acompanyament humà, espiritual i pastoral dels matrimonis i de les famílies (n. 39). I és en aquest mateix sentit com cal entendre el que diu la resolució n. 4 sobre la família i la catequesi¹⁸.

Josep GIL I RIBAS
Casa Rectoral
43764 EL CATLLAR

17. Jo diria que la realitat eclesial de la família queda implícitament subratllada en la resolució n. 1e. Si el Concili aposta per la comunitat de fe viva –una comunitat que sigui una mediació cada cop més oberta entre Déu i els homes–, la família és tot això d'una manera eminent o és cridada a ser-ho. La família, com a comunitat cristiana, ha de tenir com a centre la persona de Jesucrist, per tal de ser evangelitzadora i evangelitzada, acollidora, fidel a la missió d'ajudar gent molt diversa a refer l'experiència de Déu, humil, fraterna i oberta a les altres famílies.

18. Val a dir que la ponència corresponent del Concili havia preparat unes propostes que duien per títol «La família, comunitat creient i evangelitzadora» i parlaven de la «llar de vivència cristiana». D'aquestes propostes, recollides en les resolucions aprovades a l'aula conciliar, podríem assenyalar-ne la n. 33, que afirma «la importància i l'especificitat de la família cristiana per a l'Església». Sobre la «missió» de la família, el Concili en parla també en altres llocs. Per exemple, quan les qualifica de font per a les vocacions (n. 155c); però en parla sobretot en la resolució n. 41 quan, després de subratllar la generositat en la transmissió de la vida, valora molt positivament els esforços per l'educació integral dels seus fills i el paper insubstituïble dels pares en la transmissió de la fe.

Summary

The article's starting point is a new evangelization experience that took place in the town of Reus (Province of Tarragona). This experience, which consisted of an evangelizing activity carried out by the families of the town (on the basis of the family assemblies), has suggested two speculative questions: the present situation of the family (as it is perceived by the ecclesiastical hierarchy), and the «realization of the Church as a domestic church». The article first analyzes this ecclesiastical perception of today's family considering the so called «family crisis», and the «criticism of the family» coming from different sources. The conclusions reached in this first part, show that the evangelizing activity of families must consist basically of «evangelizing» the new human family situations so that they can become a source of a new evangelization.

The second part of the article explores the possibilities which ecclesiology offers in order to build the basic structures of the «domestic church». An attentive reading of the New Testament ecclesiology allows the formulation of the thesis that the family (or the home), as a place where profound human relations take place, is a privileged «theological place» from where a «new church» can emerge; that is, a church, not of clerical base, but of lay base, and very attentive to the «sense of the faith» (*sensus fidei*) of the laity. The pastoral-theological reflection allows structuring the church of tomorrow (communities and communion of communities) on the basis of «evangelizing homes», that would evangelize all its members and their environment.